

Das Latweeschu draugs.

1844. 17 Februar.

7te lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Vebterburges. Kad augsti zeenigs Keisers irr dabbujis sinnacht, ka daschi no teem karra-wihreem, kas us puff-arstau ku atlaisti, fahf palaistees, tad winsch pawehlejis, lai teefas zeeti us to luhko, ka tahdus puff-arstau ka karra-wihrus, kas pa gohdam ne turrachs, tuhlin aisfuh ta pee pulka.

Redseja, ka us leelzeem daudsreis ar wesumeem ne brauz pa reisi, un ka brihscham zaur teem sawa walka kreedameem sirgeem wifs zetsch teef fabraukts un ka tad zitteem brauzejeem aplam nahfahs kawetees; wesumneeki turpretti paschi woi us wesumeem guff, woi staiga tohtumâ no scheem pa leeleem barreem, un kad zitti brauzeji prassa, lai turrachs pee mallas, tad scheem aplam woi atbild ar rupjeem wahrdeem, woi ne ka. Tapesz taggad semmes ministers zaur ihpafcheem raksteem irr pawehlejis: 1) wiffseem zetta-staudim, weenlihdj woi eet ar maseem woi leeleem wesumeem, buhs turretees pa labbo rohku, lai kreifa pufse un widdus paleek preeksch zitteem brauzejeem; 2) wesumneekem buhs arri weenumehr pee saweem sirgeem palikt, un 3) gahdaht, lai katram sirgam eemaufri galwâ; 4) kad kahdam wesumneekam buhru jarauga pahr wairaf ne ka weenu paschu wesumu, tad tam ja-sargahs, ka zittu sirgu ne atfeetu tahlaki, ne ka afs mehru no pirma wesuma; 5) ja arri gaddahs, ka us zellu jabrauz no weenas pufses us ehtru, tad to buhs darriht ahtrumâ un ne ta, ka zittus zeklineekus uskawe. Semmes polzei-teefahm, un zeemu usraugeem nahfahs us to luhfoht, ka laudis scheem likkumeem palkausfa, un fur kahds wesumneeks atgaddahs, kas teem darra pretti, to us weetas sawemt un bahrgi fohdiht.

Is Pliffowes, Kreewu semme. Tur 6ta Dezember gubbernaters no pascha Keisera pufses isdallija pee medalkes; weenu dabbuja tas kohpmannis Schpagnin wahrda, par to, ka winsch nelaimigus zilwekus bija isglahbis no nahwes, un tahs 4 zittas gohda-sihmes dabbuja trihs semneeki un weena semneeze no Ostrowes aprinka, kurreem bija isdewees, diwus rasbainekus fahert. Des tahm medallehm Keisers winneem arri naudas-dahwanas bija atfuhrijis.

Is Rehfanens gubbermentes. Tur taggad semneeks dsihwo, Stob Matwejew wahrda, kas tik labbi proht bittes audseht, ka winnam ne ween leels pulks strohpu bischu pee mahjas, bet ka arri dsimtskungs winnam jau preeksch pahri gaddeem palahwe, tur patt sawadu ffohlu preeksch tahdeem jaunekteem eetaisht, kas grihb palikt par bittineekem. Winsch par 30 rubl. f. par gabdu usnimmahs,

katram jaunestam, kad tas tik jau 15 gaddus wejs, pahr diweem gaddeem eemahzigt wissu, kas ween pee bischu kohpshanas wajaga, un turklaht arri lassigt un rakstigt, ja to wehl ne proht. Bet par drehbehm un sabhakeem katram buhs gahdaht pascham.

Is Drehsdenes, Salku Ehnina pilssehtas, Wahzsemme. Ne zil ilai, tad weena birgeru seewa tur apsirge, un ka schlitte, nomirre. Eneffe lihki auksta istaba un nolikke us salmu maisu. Dokters atnahze, apluhkoja to lihki un dewe to preeksch glabbaschanas wajadsigu sihmi, apleezinadams, ka winna teescham effoht nomirrufe. Bet ohtra deena atwebrahs winnas istabas durris, un wisseem namma laudim par isballehm, gaspascha isnahze dsihwa ahra, lihku autos eetihra. Bet na b, baka seewa, istrubkusees pahr to, ka winnas peederrigi winnu wehl dsihwu gribbeja paglabbaht; un turklaht, warr buht, fasaldejusees tai auksta kambari, fur winna bija gullejuse, no jauna eekritte geuhta flimmiba, un nu gan wairs zerribas naw, ka dsihworaja buhschoht.

Is Eihroseru semmes, Wahzsemme. Zaur to warrenu sneegu, kas taggad mallu mallas atrohdaht, dauds nelaimes noteek kalnainas weetas. Brihscham tik druszinsch sneega augsta kalna wirtgalla atlegg, un wahrtidamees leijs, paleek beidschoht par tik warren' leelu tshuppu jeb pikku, ka wifs zeems jeb pilssehts pohsta, kam ween leijs tas uskriht. Lihdsigas nelaimes irr arri notikkuschas tur pee ta leijs-zeema Neita. 16ta Janw. nowahrtijahs tahds warren' leels sneega kuppens no ta augsta kalna, ko fauz Fernstein, un uskritte leijs sudmal-lai un apklahje scho 75 pehdas dsikumä ar sneegu. Melderis weens pats tur dsihwoja eekschä un nu dsihws bija paglabbahts sneega. Bet tik ka zeema laudim ta sinna nahze, tee eefahze sudmalu israkt, un 60 pehdas rakkuschi, atradde to wihru wehl pee dsihwibas un winnu iswilke ahra. Us wisseem zeemeem gulleja sneegs lihds 50 pehdas augstumä; tapehz zeema laudim bija dauds puhles, kamehr atkal no weenas weetas warreja kluht us ohtru. — Ohtra nelaima gaddijahs 21ma Janw. tur patt tumumä. Uskritte tik patt leels sneega kuppens ohtra sudmallai, fur 11 zilweki bija eekschä, bet no kurreeem tshetrus ween laimejahs isglahbt. Tai weeta, fur sudmalla bija stahwejuse, wairak ne atradde ne ko, ne ka to krahsui.

Is Stokholmes, Sweedru Ehnina pilssehtas. Apfuhdseja tur ne fenn to frohdsineeku Zalkmann pee polzei teefas, ka pahrdohdoht brandwihnu, kam winsch wehl zittas sahles peelehjis, laikam lai paleekoht jo stipraks. Teefa ais, seegeleja winna wahtes un likke ismekleht, woi tas effoht teefs, woi ne. Bet luhl, atraddahs, ka ne bija wis teefs, bet ka turpretti winna brandwihnam wehl trihs grahdi pee ta stipruma mehra truhke, pehz kurra tur likkumi dohd' brihw brandwihnu pahrdohht. Tadeht teefa winnu nu par to, ka uhdeni effoht lehjis sawa brandwihna un sawus weefus us tahdu wihsi peekrahpis, gribbeja sohdiht, bet winsch peenehme awkaktu, kas winna weeta gahje teefas preekschä, un zittu wahrdu starpa fazzija ta: "Zeemiga teefa, tas Zalkmanns naw grehkojis; winsch ja atsiht, ka brandwihns muhsu semmes laudim tas wiffleelakajs pohsts irr, tapehz winsch tik no trihas schelastibas, sawus weefus gribbedams glahbt no tahda pohsta, druszin wairak tihra flaidra awoscha uhdena sawam brandwihnam peelehjis. Un tahds uhdena rok naw ne kahdas sliktas sahles, Deews pats to zilwekeem par to wissu

weffeligaku dsehreenu un par atspirgchanu dahwinajis. Tadeht es apleezijnaju preeksch jums, zeenigi teefas-kungi, ka Galkmanns wehl leelu labbumu darrijis wisseem, kas winna frohgâ brandwihnu dsehruschi. — Un raug', teefa spreede, ka tas stipruma mehrs, pahr ko likkumi fakkohr, tik preeksch tahdu brandwihnu geldohr, ko pa wahtim pahrdohdohr, bet ne preeksch to, ko iskrohgohr; tapeh; Galkmanns, sawam brandwihnam uhdeni peeledams, ne effohr prett scho likkumu grehkojis, bet wehl nopelnijs flawu; jo winsch padarrijis, ka taudis ne tik drihs ne warreja peedsertees.

A s i a.

Ustotapadesmita sinna.

(Tahs ihfas sinna's par muhsu pasauli jeb semmi 71maj's gabbals.)

Perferu semme. Seemeli Kaukasei, leelaj's Kaspas=esers un Tatai, rihta puffed Indjeru=semme, deenas widdu Perferu juhvas, attekka, un wakkaramalla Turku=Asia. Leelums 50,000 lauka juhdses un tauschu flakts 20, un warr buht 30 millioni. Weetahm pulks kalnu un starpâ baggatas un jaukas leijas, un weetahm baggati flajumi; bet weetahm arri leeli smilfschu, tulfneschi. Waffara tohti karsta faule un tahds faufums, ka puffed-gabba laikâ ne pillens no debbesim kriht; tapeh; semmes, kohpejeem no uppehm un esereem uhdens flunstigi us laukeem ja dsenn. Seemâ aukstums deesgan, un fur kalni, tur tad stipri falst. Wissada labbiba un wissadi kohli aug fur labba semme, bet meschu tomehr mas; tapeh; arri Perferi fuhdus dedsina, kad siluma waffaga. Sahli atrohd eserds. Dauds weetas semmes elje, ko napta fauz, un par ko 59tâ gabbalâ runnahts. Sirgi schinni semmê, kas gan drihs tik pat labbi, kâ Araberu sirgi. Zitti lohpt irr: ehseti, gohwes, kafas un Araberu aitas ar tauka kippahm. Ewehri irr: wilki, lahtschi, lauwas, jhjehnas un schakaki. Daschu reisi nahf spahrnaini fiffeni un pulkds kâ padebbeschi, un noehd wissu saltumu. — Perferu semme eeksch trim dakkahm dallita. Leelaka dalka, wairat ne kâ puffed no wissas semmes, irr ta, kas us wakkaru stahw, un kas ta ihstena Perferu semme; to Iran fauz. Schê eekschâ daschi pilssehti. Mehrs peeminna: Teeran (Teheran), kam puffedrescha juhdses aprinkis; Ispaän (Isbahan), Perferu Echnina jeb schalka (Schach) dsihwes weeta, fur zittkahre 500,000 tauschu dsihwoja, bet ko Perferi paschi, zitti prett zitteem zehluschees, un zitti ar zitteem karrodami, tohti pohstijusch. Schihras, arri sawâ laikâ bijis tohti leels pilssehts, bet taggad ne tâ waits, jo arri tas irr pohstihrs. Ne taktu no turren wezzds laikds zits tohti leels un brangs pilssehts bij, Persepolis wahrda; taggad tur tik kahdi fakrittusch muhri un kahdas gruschu tschuppas. — Schinni semmes=dalkâ dsihwo Perferi, Armenieci, Araberi, un Parsi, kurreem faule un ugguns Deewa gihmis, un kas tadeht fauli un ugguni peelschds. (Skattees 59tu gabbalu). Salka, ka Parsi tee ihstenee wezzee semmes=eedshwotaji. Arri pulks Tschigganu schê irr. — Perferi eeksch dsihwoschanas un eeksch apgehra itt kâ Turki. Arri ta patte tizziba, prohti: Moamedaneru tizziba, winneem irr, un arri winnt, — jo tas tâ pee wisseem, kam schi tizziba, — tik dauds seewas warr nemt, kâ grubb; bet winni naw tahdi lepni, kâ Turki, un sinn karvam gohdu doht; turklacht winnt mishto gudribu un flunstes=darbus, un

labpraht to, fo paschi wehl ne proht, no zitteem mahzabs. Skoblas, fur jaunektus mahja, winneem pulks. Arri eeksch ta winni zittadi, ne ka Turki, ka mihto kohpa fanahkt un zits pee zitra pazeemotees. Bet kad winni nu ta labbaki, ne ka Turki, tad zittadi atkal dauds flittaki. Winni irr zilweki, us kurreem ne ka ne warr palautees, pilni blehdibas. Preeksch katra zilweka Perseris ka draugs israhdahs, bet kattru, ka warr, wiff un aplaupa. — Dhtra Perseru semmes dalka irr rihta puffe, un to fauz Kabulistan, woi arri Awganu (Afganu) semmi. Schai dalkai faws ihpascha waldineeks, fo arri schaf (Schach) fauz. Awgani irr darbigi zilweki, bet arri, ka Araberi un zitti tahdi laudis, uskriht reismanneem un tohs aplaupa; bet kattru, kas pee winneem mahjas nahkt, winni mihtliqi fanemm un meelo. No mahzibahm winni dauds ne sinn. Leelakee pilssehti sche irr: Eraca (Herat) ar 100,000, Kandaar (Kandahar) ar 100,000 un Kabula ar 80,000 eedshworajeem. Schinni pehdeja dshwo winnu schaks. — Tresha dalka, pascha deenas-widdus puffe, pee juhvas, irr Beludschistan. Sche smiltschu-tuksneffis, kam 70 juhdsu garrums. Teem, kas zaur scho tukneffi eet, tohri grehts zetsch; smiltis daschu reisi no karjas faules tif karstas, ka kahjas swillina, un kad wehisch fazekahs, tad tahds smiltschu puttenis, ka ne warr redseht, fur eet. Tee laudis, kas schinni dalka dshwo, tohp Beludschifauti un irr tahdi paschi, ka tee Awgani. Pehz tizzibas schee nu tapat arri, ka Awgani, Moamedaneri. Tahdu pilssehtu, kas wehrtes buhtu peeminneht, sche naw.

.....g.

M a s a l e e t a.

Ne kohda leeta pasaulé nawa masa, jo zaur masu leetu daschu reisi noteek leela nelaiame. Dsirkstele gan leekahs masa leeta buht, bet zil mahjas jau aifgahjufchas zaur weenu dsirksteli ween! Nagla irr masa leeta, bet klausajt, woi palstke masa leeta.

Kahds kungs jahje us aschu staltu sirgu, fo nu patt wehl bija pirzis, un winna fullainis winnam fkehje kahjahm pakkat. Kungs nebehdeja ne par sawu sirgu, ne par afminainu zeetu zektu, ne par to fullaini, kam dwaascha jau isgahje. Tahli kungs wehl nebija jahjis, tad fullainis kleedse no pakkat: kunge, jums weena pakawa nagla walka, un ja juhs man neleekat to peesit, tad pakaws nokrittis. — »Masa leeta,« atbildeja kungs, »kas man behdas par weenu pakawa naglu; pakawam wehl wairak naglas!« — Igi nebija, tad fullainis atkal brehz: weens pakaws nu jau tihri walka, un ja es to taggad wehl nedabbuschu peesit, tad winsch nokrittis, un labbi nebuhs us scho zeetu zektu. — Ko tu nu luhdsams klauj weenumehr, atsozzija kungs. Sirgam wehl trihs pee kahjahm; woi weens masaks woi wairak; kas par to! — Bet redsi, sirgs sahkt klibboht, kluhp, kriht pee semmes, un affins nahkt no muttes abra! Kas nohst, tas nohst, arri tas ehrehts nohst un paleek kraufleem par barribu. Kungs statta us sawu smukku sirgu, un pateiz Deewam, ka sawu paschu kattu weffelu dab buja aifnest us drauga muifschu.

Masa leeta weena nagla, nu schoreis malfaja kungam fimts fudraba rubbutus, jo par tif dauds winsch walkar sawu staltu sirgu bija pirzis. — s.

(Stai un Stai lappai pawaddons no weffela bohgena, fur atrohдах: Apzerreschanaš pahr teem septineem wahrdeem, fo Jesus Kristus pee krusa irr fazzjis. Pirma nodalka.)

Brihw drikkht. No Widsemmes General-gubernementes pusses: Dr. C. E. Napierofy.